

1 września 2022 roku weszły w życie przepisy Ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich. Podstawowym celem nowej ustawy jest uporządkowanie i systematyzacja materii dotyczącej spraw nieletnich na etapie postępowania rozpoznawczego oraz postępowania wykonawczego.

NOWA USTAWA O NIELETNICH. CZĘŚĆ I

Katarzyna Syroka-Marczewska
Prawniczka

Uwagi ogólne

Od 1 września 2022 roku zaczęła obowiązywać Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich¹ (dalej: Ustawa). Zastąpiła ona dotychczasową Ustawę z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich². Ustawodawca wskazał, że „uznając rodzinę za naturalne środowisko rozwoju człowieka oraz

opierając się na zasadzie autonomii rodziny i pierwszoplanowej roli rodziców – matki i ojca – w przekazywaniu nieletnim wartości, zasad i niezbędnych wzorców, kierując się nadto prawem nieletnich do szczególnej troski i pomocy oraz zasadą subsydiarności, Rzeczpospolita Polska otacza rodzinę ochroną i wsparciem w wychowaniu”. Umacnianie poczucia odpowiedzialności rodzin za przygotowanie dzieci do życia we wspólnocie, jako

indywidualnie ukształtowanej jednostki, oraz za wychowanie nieletnich na osoby świadome swych obowiązków rodzinnych i obywatelskich jest wspólnym dobrem całego społeczeństwa. W dążeniu do wzmacniania świadomości odpowiedzialności za własne czyny, przeciwdziałania demoralizacji nieletnich i dopuszczaniu się przez nich czynów karalnych oraz stwarzania warunków powrotu do normalnego życia nieletnim, którzy popadli w konflikt z prawem lub z zasadami współżycia społecznego, wprowadzono w 2022 roku nową regulację prawną.

Kim jest nieletni?

Nowe przepisy określają minimalną granicę wieku odpowiedzialności za zachowanie naruszające porządek prawny lub stanowiące przejawy demoralizacji na poziomie 10 lat. Dotychczas w ustawie nie było zapisu określającego wiek minimalny. Zgodnie z art. 1 pkt 1 Ustawy w zakresie postępowania w sprawach o demoralizację – nieletnim jest osoba, która ukończyła 10 lat i nie jest pełnoletnia. Przejawem demoralizacji nieletniego może być w szczególności zażywanie przez niego narkotyków lub substancji odurzających, jak również pozostawianie przez niego pod wpływem alkoholu. Zgodnie z treścią art. 4 Ustawy, każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności używanie alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych, ich prekursorów, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, ma społeczny obowiązek odpowiednio przeciwdziałać temu, a przede wszystkim zawiadomić o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkołę, sąd rodzinny, policję lub inny właściwy organ. Bez wątpienia osoby, które sięgają po narkotyki lub alkohol, mogą być w różnym wieku. Okazjonalne używanie narkotyku może zakończyć się uzależnieniem³, niosącym ze sobą poważne konsekwencje zdrowotne, społeczne, zawodowe, a także problemy z prawem (nie tylko z powodu faktu, że w świetle prawa polskiego nieuprawnione posiadanie każdej ilości narkotyku lub substancji psychotropowej⁴ jest przestępstwem, ale też i dlatego, że potrzeba zdobycia środków na narkotyki popycha wielu ludzi do popełniania czynów zabronionych).

Jak już wspomniano, Ustawa zawiera reguły postępowania w stosunku do nieletnich, którzy wykazują przejawy demoralizacji lub popełnili czyn karalny. Ustawa ta reguluje więc zarówno postępowanie w sprawach o wykroczenia nieletnich, jak i w sprawach o popełnienie przez

nich przestępstw. W zakresie postępowania w sprawach o czyny karalne nieletnim jest osoba, która dopuściła się go po ukończeniu 13. roku życia, a nie ukończyła 17 lat. W zakresie wykonywania środków wychowawczych, leczniczych lub poprawczych za nieletniego uważana jest osoba, względem której środki takie zostały orzeczone, nie dłużej jednak, niż do ukończenia lat 21.

Warto w tym miejscu wyjaśnić, że środkami wychowawczymi⁵ są:

1. upomnienie;
2. zobowiązanie do określonego postępowania, a zwłaszcza do naprawienia wyrządzonej szkody w całości albo w części, do zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, do wykonania prac społecznych, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki lub pracy, do uczestniczenia w odpowiednich zajęciach o charakterze wychowawczym, terapeutycznym, w szczególności terapii uzależnień, psychoterapii, psychoedukacji, lub szkoleniowym, do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, do powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub do zaniechania używania substancji psychoaktywnej;
3. nadzór odpowiedzialny rodziców albo opiekuna nieletniego;
4. nadzór organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, której celem statutowym jest praca z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, zapobieganie demoralizacji nieletnich lub pomoc w readaptacji społecznej nieletnich, pracodawcy albo osoby godnej zaufania udzielających poręczenia za nieletniego;
5. nadzór kuratora sądowego;
6. skierowanie do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją;
7. zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów albo pojazdów określonego rodzaju;
8. przepadek przedmiotów pochodzących z czynu zabronionego, przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia czynu zabronionego, przepadek równowartości przedmiotów pochodzących z czynu zabronionego lub

przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia czynu zabronionego, przepadek przedmiotów, których wytwarzanie, posiadanie, obrót, przesyłanie, przenoszenie, przewóz lub przechowywanie jest zabronione, przepadek przedsięwzięcia albo jego równowartości, przepadek korzyści majątkowej albo jej równowartości lub przepadek przedmiotów czynów zabronionych;

9. umieszczenie w rodzinie zastępczej zawodowej specjalistycznej, która ukończyła szkolenie przygotowujące do sprawowania opieki nad nieletnim;
10. umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym;
11. umieszczenie w okręgowym ośrodku wychowawczym⁶.

Umieszczenie w okręgowym ośrodku wychowawczym to nowy środek wychowawczy o charakterze izolacyjnym. Będzie to podlegająca ministrowi sprawiedliwości placówka pośrednia pomiędzy młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym a zakładem poprawczym.

Środkiem leczniczym jest umieszczenie w zakładzie leczniczym, w którym są udzielane nieletnim świadczenia zdrowotne z zakresu opieki psychiatrycznej lub leczenia uzależnień. Sąd rodzinny może orzec środek leczniczy w przypadku stwierdzenia u nieletniego choroby psychicznej lub innego zakłócenia czynności psychicznych, lub uzależnienia. Wykonywanie środka leczniczego ma na celu poprawę stanu zdrowia nieletniego i jego zachowania w stopniu umożliwiającym powrót do życia w społeczeństwie i dalsze leczenie w warunkach poza zakładem leczniczym.

Z kolei środkiem poprawczym jest umieszczenie w zakładzie poprawczym. Sąd rodzinny może orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym nieletniego, który popełnił przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, przy spełnieniu dodatkowych warunków, czyli jeżeli przemawiają za tym wysoki stopień demoralizacji nieletniego oraz rodzaj czynu karalnego, sposób i okoliczności jego popełnienia, zwłaszcza gdy środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego. Ustawa wprowadziła obligatoryjne, czyli obowiązkowe umieszczenie w zakładzie poprawczym nieletniego, który dopuścił się następujących przestępstw:

- zamach na życie Prezydenta, tj. art. 134 kodeksu karnego,
- zabójstwo, tj. art. 148 § 1, 2 lub 3 kodeksu karnego,

- ciężki uszczerbek na zdrowiu, tj. art. 156 § 1 lub 3 kodeksu karnego,
- spowodowanie niebezpieczeństwa, tj. art. 163 § 1 lub 3 kodeksu karnego,
- piractwo, tj. art. 166 kodeksu karnego,
- katastrofa w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, tj. art. 173 § 1 lub 3 kodeksu karnego,
- zgwałcenie w typie kwalifikowanym, tj. art. 197 § 3 lub 4 kodeksu karnego,
- czynna napaść na funkcjonariusza publicznego, tj. art. 223 § 2 kodeksu karnego,
- wzięcie zakładnika, tj. art. 252 § 1 lub 2 kodeksu karnego,
- rozbój, tj. art. 280 kodeksu karnego.

Ustawa zatem wprowadza istotną zmianę, ponieważ przed jej wejściem w życie nieletni, zamiast trafić do zakładu poprawczego byli niejednokrotnie obejmowani nadzorem kuratora. Zmieniła się także górna granica wieku przebywania w zakładzie poprawczym. Obecnie pozostają w nim osoby najwyżej do 21. roku życia, bez względu na popełniony czyn karalny i wyniki resocjalizacji. Ustawa wprowadza możliwość wydłużenia pobytu w zakładzie na czas określony, maksymalnie – o trzy lata, jeśli dotychczasowa resocjalizacja nie przyniosła skutku⁷. Przepis ten dotyczy sprawców najpoważniejszych przestępstw, a decyzję o przedłużeniu pobytu w zakładzie poprawczym będzie podejmował sąd rodzinny. W przypadku orzeczeń za najcięższe przestępstwa sąd będzie mógł od razu wskazać, że nieletni powinien przebywać w zakładzie poprawczym do 24. roku życia. Każdą osobę, która opuszcza zakład, sąd będzie mógł objąć nadzorem kuratora, jeśli będzie miał wątpliwości co do stopnia jej resocjalizacji. Wychowankowie powyżej 21. roku życia będą poddawani resocjalizacji w nowym rodzaju zakładów poprawczych dla nieletnich, którzy ukończyli 21 lat. Sąd rodzinny może warunkowo zwolnić nieletniego z zakładu poprawczego, jeżeli postępy w jego wychowaniu pozwalają przypuszczać, że po zwolnieniu z zakładu nieletni będzie przestrzegał porządku prawnego i zasad współżycia społecznego. Warunkowe zwolnienie z zakładu poprawczego nie może nastąpić wcześniej niż po upływie 6 miesięcy od dnia umieszczenia nieletniego w zakładzie poprawczym. Do tego okresu sąd może zaliczyć okres pobytu nieletniego w schronisku dla nieletnich. Warunkowe zwolnienie z zakładu poprawczego następuje na okres próby do lat 3.

Oczywiście okoliczności każdej sprawy są inne i każdorazowo warto indywidualnie podejść do nieletniego. W sprawie nieletniego należy kierować się przede wszystkim jego dobrem, dążąc do osiągnięcia korzystnych zmian w osobowości i zachowaniu się nieletniego oraz zmierzając w miarę potrzeby do prawidłowego spełniania przez rodziców lub opiekuna ich obowiązków wobec nieletniego, uwzględniając przy tym interes społeczny. W postępowaniu z nieletnim bierze się pod uwagę właściwości i warunki osobiste nieletniego, w szczególności wiek, stan zdrowia, poziom rozwoju psychicznego i fizycznego, cechy charakteru oraz sytuację rodzinną nieletniego, warunki wychowawcze i charakter środowiska, przyczyny i stopień demoralizacji, w tym rodzaj czynu zabronionego, a także sposób i okoliczności jego popełnienia oraz rodzaj czynu karalnego, a także sposób i okoliczności jego popełnienia.

Prawa nieletniego

Nieletni umieszczony w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, okręgowym ośrodku wychowawczym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich ma prawo do:

1. poszanowania godności osobistej;
2. poszanowania prywatności, z ograniczeniami wynikającymi z rodzaju ośrodka, zakładu lub schroniska;
3. ochrony przed przemocą fizyczną i psychiczną, wyzyskiem i nadużyciem oraz wszelkimi przejawami okrucieństwa;
4. korzystania z wolności religijnej;
5. dostępu do świadczeń zdrowotnych;
6. ochrony więzi rodzinnych;
7. nauki;
8. zapoznania się z przysługującymi prawami i ciążącymi na nim obowiązkami;
9. dostępu do informacji o obowiązujących w ośrodku, zakładzie lub schronisku statucie lub regulaminie, nagrodach, karach lub środkach dyscyplinarnych;
10. informacji o przebiegu procesu resocjalizacyjnego;
11. kontaktu z członkami rodziny oraz innymi osobami poprzez odwiedziny, korespondencję i korzystanie z innych środków porozumiewania się na odległość, w tym ze środków komunikacji elektronicznej;
12. kontaktu z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym, przedstawicielem niebędącym adwokatem ani radcą prawnym, który

został zaaprobowany przez Przewodniczącego Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do reprezentowania nieletniego przed tym Trybunałem, w ośrodku, zakładzie lub schronisku, bez udziału innych osób;

13. otrzymywania środków pieniężnych i paczek;
14. uzyskania pomocy psychologicznej i pedagogicznej oraz terapeutycznej;
15. przejawiania własnej aktywności w zdobywaniu wiedzy i umiejętności;
16. uczestnictwa w zajęciach organizowanych w ośrodku, zakładzie lub schronisku, a za zgodą dyrektora, również poza ośrodkiem, zakładem lub schroniskiem;
17. otrzymywania wyżywienia dostosowanego do potrzeb rozwojowych;
18. otrzymywania odzieży, bielizny, obuwia, materiałów szkolnych i podręczników, sprzętów i środków czystości, w przypadku gdy nie posiada własnych;
19. korzystania z niezbędnego dla zdrowia wypoczynku;
20. dysponowania środkami pieniężnymi za zgodą dyrektora ośrodka, zakładu lub schroniska w sposób określony przez dyrektora;
21. składania zażalenia na czynności naruszające jego prawa;
22. składania skarg i wniosków.

Nowe przepisy wzmacniają gwarancje procesowe osób nieletnich. Zgodnie z treścią art. 38 ust. 2 Ustawy sąd rodzinny wyznacza nieletniemu obrońcę z urzędu, jeżeli jest on głuchy, niemy lub niewidomy bądź zachodzi uzasadniona wątpliwość, czy jego stan zdrowia psychicznego pozwala na udział w postępowaniu lub prowadzenie obrony w sposób samodzielny/rozsądny. Nowym rozwiązaniem jest obrońca dla młodych ludzi od początku czynności z ich udziałem, np. tymczasowe umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub zakładzie leczniczym oraz w razie uzasadnionego podejrzenia dopuszczenia się przez nieletniego czynu zabronionego. Ponadto, jeżeli sąd uzna, że występują inne okoliczności utrudniające nieletniemu obronę, również może wyznaczyć obrońcę z urzędu. Jeżeli interesy nieletniego i jego rodziców albo opiekuna pozostają w sprzeczności, a nieletni nie ma obrońcy, sąd rodzinny wyznacza mu obrońcę z urzędu. Warto w tym kontekście zwrócić uwagę, że obrońca nieletniego może przedsięwziąć czynności procesowe jedynie na jego korzyść.

Postępowanie w sprawach nieletnich

Co do zasady postępowanie w sprawach nieletnich prowadzi sąd rodzinny. Właściwość miejscową sądu rodzinnego ustala się według miejsca zamieszkania nieletniego, a w przypadku trudności w jego ustaleniu – według miejsca pobytu nieletniego w Rzeczypospolitej Polskiej. Jeżeli brak i tej podstawy, właściwy jest sąd rodzinny miejsca pierwszego wykazywania przejawów demoralizacji lub miejsca dopuszczenia się pierwszego czynu karalnego przez nieletniego. Z ważnych względów, zwłaszcza jeżeli przyczyniłoby się to do uproszczenia lub przyspieszenia postępowania, sąd rodzinny właściwy według miejsca zamieszkania nieletniego może przekazać sprawę sądowi rodzinnemu, w którego okręgu nieletni przebywa. W przypadku niecierpiącym zwłoki sąd rodzinny może wydać postanowienie w sprawie nieletniego, który nie podlega jego właściwości miejscowej, po czym przekazuje sprawę sądowi rodzinnemu miejscowo właściwemu, zawiadamiając go o dokonanych czynnościach. Postępowanie w sprawach nieletnich podzielić można na trzy etapy:

- postępowanie rozpoznawcze,
- postępowanie sądowe,
- postępowanie wykonawcze.

Warto wskazać, że w celu przeciwdziałania dalszej demoralizacji nieletniego lub dopuszczeniu się przez niego czynu karalnego w toku postępowania lub w celu zapewnienia prawidłowego toku postępowania sąd rodzinny może stosować środek tymczasowy. Środkami tymczasowymi⁸ są: tymczasowy nadzór organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, której celem statutowym jest praca z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, zapobieganie demoralizacji nieletnich lub pomoc w readaptacji społecznej nieletnich, pracodawcy albo osoby godnej zaufania; tymczasowy nadzór kuratora sądowego; tymczasowe skierowanie do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji społecznej, w tym organizacji pozarządowej, lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją; tymczasowe umieszczenie w rodzinie zastępczej zawodowej; tymczasowe umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym; tymczasowe umieszczenie

w okręgowym ośrodku wychowawczym; tymczasowe umieszczenie w zakładzie leczniczym; umieszczenie w schronisku dla nieletnich oraz tymczasowe zobowiązanie rodziców albo opiekuna nieletniego w zakresie poprawy warunków wychowawczych, bytowych lub zdrowotnych nieletniego, a także do ścisłej współpracy ze szkołą, do której nieletni uczęszcza, z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym w razie potrzeby wykonania odpowiedniej diagnozy nieletniego, oraz z podmiotem wykonującym działalność leczniczą, jak również współpracy z młodzieżowym ośrodkiem socjoterapii w zakresie realizacji obowiązku nauki przez nieletniego, jego socjoterapii i pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Uzależnienie od narkotyków może wymagać pracy terapeutycznej, która może być terapią finansowaną ze środków publicznych albo prywatnie przez osobę uzależnioną. Zgodnie z rozporządzeniem ministra zdrowia w sprawie określenia wykazu specjalności lekarskich oraz zawodów niemedycznych uprawniających do prowadzenia leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych⁹ lekarz psychiatra, psychiatra dzieci i młodzieży oraz lekarz medycyny rodzinnej ma prawo leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych. Z kolei jedynie psycholog oraz pedagog posiadają uprawnienia do prowadzenia rehabilitacji osób uzależnionych. Osoba uzależniona może jednak odpłatnie i na własny koszt korzystać z pomocy psychoterapeuty, którego znalazła w internecie albo został jej polecony przez rodzinę lub przyjaciół czy znajomych. W tym miejscu należy podkreślić, że nie każdy psychoterapeuta jest psychologiem. Psychoterapeutami mogą być osoby, które ukończyły studia wyższe (niekoniecznie studia psychologiczne) i odbyły odpowiednie szkolenie z zakresu psychoterapii¹⁰. Obecnie żaden akt prawny nie reguluje zawodu psychoterapeuty.

Na rozprawie sąd rodzinny wysłuchuje nieletniego. Jeżeli nieletni nie stawił się na rozprawę, odmawia składania wyjaśnień lub wyjaśnia odmiennie niż poprzednio albo oświadcza, że pewnych okoliczności nie pamięta, wolno odczytywać w odpowiednim zakresie protokoły wyjaśnień złożonych przez niego w tym postępowaniu. Nieletni może czynić uwagi i składać oświadczenia, co do każdego przeprowadzonego dowodu. Sprawozdania z wywiadów środowiskowych oraz opinie o nieletnim odczytuje się w jego nieobecności, chyba że szczególne względy

wychowawcze przemawiają za celowością zapoznania nieletniego z ich treścią.

Mediacja

Sąd rodzinny może, z inicjatywy lub za zgodą pokrzywdzonego i nieletniego, skierować sprawę do mediacji. Mediacja to sposób na wypracowanie satysfakcjonującego strony rozwiązania sporu na drodze dobrowolnych i poufnych rozmów. Rozmowy te prowadzi mediator – bezstronna i neutralna osoba trzecia. Do jego zadań w czasie trwania mediacji należy wspieranie komunikacji, łagodzenie ewentualnego napięcia lub stresu i pomoc w osiągnięciu porozumienia¹¹. Warto wskazać, że udział pokrzywdzonego i nieletniego w postępowaniu mediacyjnym jest dobrowolny. Zgodę na udział w mediacji odbiera mediator lub sąd rodzinny, po wyjaśnieniu uczestnikom mediacji istoty i zasad postępowania mediacyjnego oraz pouczeniu ich o możliwości wycofania tej zgody aż do zakończenia postępowania mediacyjnego. Postępowanie mediacyjne powinno zmierzać do wzbudzenia w nieletnim poczucia odpowiedzialności za skutki czynu zabronionego, którego się dopuścił, oraz do zawarcia ugody w przedmiocie naprawienia wyrządzonej szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. W postępowaniu mediacyjnym biorą udział pokrzywdzony, nieletni, rodzice albo ten z rodziców, pod którego stałą pieczę nieletni faktycznie pozostaje, albo opiekun nieletniego, a także przedstawiciel ustawowy pokrzywdzonego bądź osoba, pod której stałą pieczę pokrzywdzony faktycznie pozostaje.

Sąd rodzinny, kierując sprawę do mediacji, wyznacza czas jej trwania na okres do 6 tygodni. Mediatorowi udostępnia się akta sprawy w zakresie niezbędnym do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego. Nie udostępnia się mediatorowi zawartych w aktach sprawy materiałów, na które rozciąga się obowiązek zachowania w tajemnicy informacji niejawnych albo zachowania tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji, materiałów dotyczących stanu zdrowia nieletniego, opinii o nieletnim, a także danych o jego karalności. Jeżeli nieletni zobowiązuje się do naprawienia wyrządzonej szkody lub do zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, zawarcie przez niego ugody wymaga zgody jego przedstawiciela ustawowego. Jeżeli rodzice albo opiekun nieletniego zobowiązują się

do naprawienia wyrządzonej przez niego szkody lub do zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, mogą również uczynić w ugodzie zawartej przez nieletniego z pokrzywdzonym. Sąd rodzinny, orzekając w sprawie nieletniego, bierze pod uwagę wyniki mediacji oraz ugodę zawartą przed mediatorem.

Uwagi końcowe

Podstawowym celem Ustawy jest uporządkowanie i systematyzacja materii dotyczącej spraw nieletnich na etapie postępowania rozpoznawczego oraz postępowania wykonawczego. Ustawa recypuje uregulowania zawarte w ustawie z 1982 roku, które pomimo upływu lat, nie straciły na aktualności i wprowadza także szereg nowych rozwiązań, które – wedle założeń ustawodawcy – mają wzmocnić efektywność oddziaływań podejmowanych wobec nieletnich¹². Bez wątpienia najbliższe miesiące, a być może nawet lata, pokażą, jak prawo działa w praktyce i które rozwiązania wymagają zmian, a które się sprawdzają.

Przypisy

- ¹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, Dz.U. z 2022 r., poz. 1700.
- ² Ustawa z dnia 26 października o postępowaniu w sprawach nieletnich, Dz.U. z 1982 r., nr 35, poz. 228.
- ³ Zgodnie z treścią art. 1 pkt 29 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii, Dz.U. 2005 Nr 179 poz. 1485 z późn. zm., uzależnienie od środków odurzających lub substancji psychotropowych to zespół zjawisk psychicznych lub somatycznych wynikających z działania środków odurzających lub substancji psychotropowych na organizm ludzki, charakteryzujący się zmianą zachowania lub innymi reakcjami psychofizycznymi i koniecznością używania stale lub okresowo tych środków lub substancji w celu doznania ich wpływu na psychikę lub dla uniknięcia następstw wywołanych ich brakiem.
- ⁴ Zgodnie z treścią art. 1 pkt 25 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, substancją psychotropową jest każda substancja pochodzenia naturalnego lub syntetycznego, działająca na ośrodkowy układ nerwowy, określona w wykazie substancji psychotropowych stanowiącym załącznik nr 2 do Ustawy.
- ⁵ Stosując środki wychowawcze, o których mowa w art. 7 pkt 3-5, sąd rodzinny określa częstotliwość składania sprawozdań z przebiegu nadzoru.
- ⁶ Sąd rodzinny może orzec umieszczenie w okręgowym ośrodku wychowawczym nieletniego, który dopuścił się przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, jeżeli przemawiają za tym stopień demoralizacji nieletniego oraz rodzaj czynu karalnego, sposób i okoliczności jego popełnienia, zwłaszcza gdy inne środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego. W szczególnie uzasadnionym przypadku sąd rodzinny może orzec umieszczenie w okręgowym ośrodku wychowawczym nieletniego, który popełnił wykroczenie lub wykroczenie skarbowe, jeżeli przemawiają za tym stopień demoralizacji nieletniego oraz rodzaj czynu karalnego, sposób i okoliczności jego popełnienia, w tym w szczególności chuligański charakter czynu karalnego, działanie w sposób zasługujący na szczególne potępienie, działanie pod wpływem substancji psychoaktywnej, popełnienie czynu karalnego na

szkodę osoby bezradnej, niepełnosprawnej, chorej lub w podeszłym wieku, zwłaszcza gdy inne środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego.

⁷ <https://www.ore.edu.pl/2022/09/nowe-zmiany-w-przepisach-prawa-w-zakresie-resocjalizacji-nieletnich-ustawa-o-wspieraniu-i-resocjalizacji-nieletnich-3/>, dostęp z dnia 07.03.2023 r.

⁸ Łączny pobyt nieletniego w rodzinie zastępczej zawodowej, ośrodka, zakładzie albo schronisku dla nieletnich, o których mowa w art. 44 pkt 4-8 Ustawy, do prawomocnego zakończenia postępowania rozpoznawczego nie może być dłuższy niż rok. Do tego okresu nie wlicza się nieusprawiedliwionego pobytu nieletniego poza rodziną zastępczą zawodową, ośrodkiem, zakładem albo schroniskiem dla nieletnich, trwającego dłużej niż 3 dni. W szczególnie uzasadnionych przypadkach sąd okręgowy, w którego okręgu toczy się postępowanie, może przedłużyć pobyt, o którym mowa powyżej, na okres oznaczony, każdorazowo nie dłuższy niż 3 miesiące.

⁹ Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2000 r. w sprawie określenia wykazu specjalności lekarskich oraz zawodów niemedycznych uprawniających do prowadzenia leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych. Dz.U. 2000 nr 70 poz. 830.

¹⁰ Psychoterapeutą jest absolwent specjalistycznego całonocnego podyplomowego szkolenia w psychoterapii trwającego co naj-

mniej 4 lata (standardy szkolenia określone zostały przez Polską Radę Psychoterapii – min. 1200 godz. szkolenia teoretycznego i praktycznego zawierającego terapię własną, superwizję i staż kliniczny). Psychoterapeuta (również psychoterapeuta w trakcie szkolenia) może prowadzić psychoterapię z pacjentami o różnych diagnozach w formie psychoterapii indywidualnej, grupowej, małżeńskiej/par i rodzin. Warunkiem rozpoczęcia specjalistycznego podyplomowego szkolenia w psychoterapii jest posiadanie dyplomu magistra. Po uzyskaniu zaświadczenia potwierdzającego ukończenie całonocnego podyplomowego szkolenia w psychoterapii i spełnieniu dodatkowych wymogów, psychoterapeuta może ubiegać się o dokument zwany certyfikatem psychoterapeuty w stowarzyszeniu zawodowym, którego jest członkiem. Studia z zakresu medycyny, psychologii, jak również specjalizacja z psychiatrii, psychologii klinicznej nie przygotowują do prowadzenia psychoterapii. <https://prp.org.pl>, dostęp z dnia 07.03.2023 r.

¹¹ <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/mediacje>, dostęp z dnia 07.03.2023 r.

¹² <https://www.infor.pl/prawo/nawosci-prawne/5539762,Ustawa-o-wspieraniu-i-resocjalizacji-nieletnich-podpis.html>, dostęp z dnia 07.03.2023 r.